

NINOVE

OUDE KAAI 9-11

ARCHEOLOGIENOTA BUREAUONDERZOEK PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Titel: Archeologienota Ninove Oude Kaai 9-11

Erkend archeoloog: Bart Bot OE/ERK/Archeoloog/2016/00114

Auteurs: Bart Bot

Advies specialisten: /

Wetenschappelijke advisering: /

Projectcode bureauonderzoek: 2020F368

Locatiegegevens: Provincie Oost-Vlaanderen, Ninove, Oude Kaai 9-11

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: xmax, ymax; xmin, ymin: 125882, 169493; 125860, 169465

Kadastergegevens: Ninove, afdeling 2, sectie B, perceelnrs 1166L & 1173C

Betrokken actoren: Bart Bot (erkend archeoloog), contactpersoon opdrachtgever

Plaats en datum: Ledeberg, 06/07/2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bart Bot Archeologie.

Bart Bot Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUD

1.	Inleiding.....	1
2.	Gemotiveerd advies	2
2.1.	Geplande werken	2
2.2.	Afweging	4
3.	Afbakening.....	7
4.	Onderzoeksvragen.....	8
5.	Methode en strategie.....	9
5.1.	Randvoorwaarden	9
5.2.	Proefputten	9
5.3.	Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten.....	10
5.4.	Competenties	10
5.5.	Vondsten	11
6.	Bibliografie.....	11
7.	Figurenlijst	12

1. INLEIDING

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m² of meer bedraagt. De totale oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt circa 324m². Het plangebied is gesitueerd binnen de vastgestelde archeologische zone¹ 'historische stadskern van Ninove'.

Het plangebied, met een oppervlakte van 324m² ligt in het centrum van de stad ten zuiden van de Graanmarkt die zich 50m noordelijker situeert. Het plangebied ligt aan de Oude Kaai en omvat nummers 9 & 11.

Kadastraal is het plangebied terug te vinden onder: Ninove, afdeling 2, sectie B, perceelns 1166L & 1173C.

¹ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140025> (geraadpleegd op 06/07/2020)

2. GEMOTIVEERD ADVIES

In deze sectie volgt een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

2.1. GEPLANDE WERKEN

De opdrachtgever vraagt een omgevingsvergunning aan met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen. In eerste instantie wordt het bestaande gebouw afgebroken. Vervolgens wordt een nieuw gebouw opgericht over quasi het gehele plangebied. De nieuwbouw zal 3 verdiepingen tellen met telkens 3 appartementen, met uitzondering van verdiep 3 (2 appartementen). Het gelijkvloers zal worden ingenomen door een sociale kruidenier en sociaal café. Het geheel wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen en palenfunderingen. Nieuwe riolering wordt aangelegd samen met een septische put, een regenwaterput (10000l) en 5 infiltratieputten.

Concluderend kan gesteld worden dat de geplande werken gepaard met een serieuze ingreep in de bodem. De fundering op palen zullen een minimale diepte van 4m bereiken. De aanleg van de diverse putten en rioleringen zullen gepaard gaan met een ingreep tot 1-2m diepte ten opzichte van het maaiveld.

2.2. AFWEGING

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan onderstaande afgeleid worden:

- Het plangebied ligt binnen de historische stadskern van de stad Ninove.
- Op de kaart van Jacob van Deventer wordt ter hoogte van het plangebied bebouwing weergegeven. Daarachter liggen achtererven/tuinen.
- Het plangebied ligt net ten westen van een zijarm van de Dender en ten noorden van de Dender. De Graanmarkt ligt net ten noorden.
- Binnen het plangebied is er een grote verwachting van archeologische sporen vanaf de middeleeuwen (oudere sporen zijn zeker niet uit te sluiten). Ook resten van ambachtelijke activiteiten kunnen verwacht worden binnen het plangebied.

Archeologisch onderzoek binnen het plangebied zou informatie kunnen geven over de bebouwings- en bewoningshistoriek van het desbetreffende perceel en over de vroegste ontwikkeling van Ninove.

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

Archivalisch onderzoek: Bijkomend archivalisch onderzoek is in dit stadium van het onderzoek niet van toepassing. Dergelijk onderzoek zou een te grote meerkost betekenen, bovendien is aan de hand van het historisch kaartmateriaal een duidelijk beeld verkregen van het onderzoeksgebied.

Landschappelijk bodemonderzoek: Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. Voor dit project is dergelijke onderzoek niet aangewezen. Het projectgebied bevindt zich in de historische stadskern van Ninove.

Geofysisch onderzoek: Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Een dergelijk onderzoek kan een aanwijzing geven over mogelijk aanwezige resten, maar biedt geen informatie over de aard van

de resten, de bewaring of datering. Vanuit economisch oogpunt is het dan ook niet zinvol dergelijke methode in te zetten op dit projectgebied.

Veldkartering en metaaldetectie: Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein. Veldkartering dient (bij voorkeur) uitgevoerd te worden op akkers waardoor deze onderzoeksmethode voor dit projectgebied niet efficiënt te noemen is. Een methode als veldkartering geeft daarenboven nooit met zekerheid uitsluitsel over de aan- of afwezigheid, en vooral bewaring van een archeologische site. Het plangebied is bovendien volledig bebouwd.

Verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek: Het verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel reeds opgespoorde archeologische sites te evalueren door middel van boringen. In het geval van “Ninove Oude Kaai 9-11” is dergelijk onderzoek niet van toepassing.

Proefsleuven en proefputten: Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een **complexe verticale stratigrafie** verwacht wordt, met het voorkomen van puinpakketten, funderingen, vloeren,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten de enige relevante onderzoeksmethode om het plangebied te onderzoeken. Eerder werd aangetoond dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Een onderzoek met behulp van proefputten kan duidelijkheid verschaffen omtrent de reële bedreiging van de bouwwerken (inschatting van het archeologisch niveau, de bewaringstoestand van de archeologische resten, de verstoringsgraad binnen het plangebied).

De aanbeveling werd getoetst aan de vier criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

- mogelijk: De uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel niet mogelijk. Werken zullen uitgevoerd worden na het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning en na de afbraak van het gebouwenbestand.
- nuttig: Er zijn geen argumenten om aan te nemen dat het terrein dermate verstoord is dat een prospectie niet zinvol zou zijn. De proefputten brengen het archeologisch

potentieel van het projectgebied in kaart. Hierop kan een gedegen beslissing genomen worden in functie van een eventueel verder onderzoek.

- schadelijk: Gelet op de aard van de werken, is eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd. Een onderzoek door middel van proefputten is, rekening houdende met het groot archeologisch potentieel van het projectgebied, de enige goede manier om een inschatting te maken van het archeologisch bodemarchief.
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd.

3. AFBAKENING

Het advies heeft betrekking op het volledige plangebied (ca. 324m²) dat verstoord wordt door de geplande werken. Verspreid over het volledige bedreigde plangebied worden 2 proefputten aangelegd met telkens een oppervlakte van 16m² (4m x 4m). In totaal wordt op die manier ongeveer 10% van het plangebied onderzocht. Dit is voldoende om gefundeerde uitspraken te doen omtrent o.a. de bewaringstoestand en het potentieel van het archeologisch erfgoed.

Figuur 3 Locatie proefputten. (bron: geopunt)

4. ONDERZOEKSVRAGEN

Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische prospectie moeten minstens volgende vragen beantwoord worden:

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd worden voor een vervolgonderzoek?

5. METHODE EN STRATEGIE

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten, gezien de ligging van het plangebied in een stedelijke context met een complexe verticale stratigrafie, de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Specifiek wordt verwezen naar hoofdstukken 8.6.1 en 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 3.0). Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

5.1. RANDVOORWAARDEN

Het onderzoek gebeurt in **uitgesteld traject**. Het af te breken gebouwenbestand moet afgebroken worden tot op niveau van het maaiveld alvorens het landschappelijk onderzoek van start gaat. Er dient nadrukkelijk beklemtoond te worden dat aan de sloop duidelijke voorwaarden verbonden zijn. Het gebouwenbestand kan zonder archeologische begeleiding gesloopt en verwijderd worden tot op het niveau van het huidig straatniveau. De funderingen onder het straatniveau worden niet verwijderd of op andere manieren gemanipuleerd. Hetzelfde geldt voor eventueel aanwezige kelders, citernes of andere ondergrondse structuren, die nu niet gekend zijn en aan het licht zouden komen bij de afbraak. Verder moet op dergelijke manier te werk worden gegaan dat het vrijgekomen terrein niet of in zeer beperkte mate betreden wordt door zwaar materieel als dumpers en graaf- en breekmachines.

5.2. PROEFPUTTEN

De proefputten worden ingeplant rekening houdend met de wetenschappelijke vraagstelling. Indien de onderzoeksvragen op basis van bovenstaande proefputtenplan niet afdoende kunnen beantwoord worden, dan kan de uitvoerende erkende archeoloog er tijdens het veldonderzoek

voor opteren om extra proefputten of proefsleuven aan te leggen, of de bestaande putten uit te breiden, om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

In elke proefput wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht tot op moederbodem (desnoods door middel van manuele boringen). Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. In het geval van diep uitgegraven contexten (bvb. waterputten) worden de uitgravingsdieptes aan de hand van boringen achterhaald. Bij het aantreffen van resten van ambachtelijke activiteiten moet indien nodig een specialist geraadpleegd worden. Een selectie van het sporenbestand moet onderzocht worden om uitspraken te kunnen doen in functie van een vervolgonderzoek. De kwetsbare sporen worden afgedekt. In elke proefput worden minstens twee profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector. De geldende veiligheidsvoorschriften worden ten allen tijde gerespecteerd. Zo moet de omvang van de proefput zich evenredig verhouden tot de diepte van het aanlegvlak. Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk.

Ondanks de eerder lage trefkans op vondstenconcentraties uit de steentijd omwille van de hoge graad van verstoring uit jongere periodes, wordt hieraan de nodige aandacht besteed. Indien noodzakelijk wordt het archeologisch niveau geschaafd en steentijdvondsten apart ingemeten.

5.3. EINDCRITERIA EN UITZONDERINGSMODALITEITEN

De prospectie wordt als succesvol beschouwd, indien alle waargenomen archeologische sporen op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

De uitvoering van de opgraving gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

5.4. COMPETENTIES

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in

Vlaanderen en heeft bij voorkeur een goede kennis van de (post) middeleeuwse periode. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.

- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 1 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- Voor de begeleiding van de opdracht dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de prospectie indien deze expertise intern niet beschikbaar is. Deze specialist beschikt over een aantoonbare en ruime ervaring met stadskernonderzoek in het algemeen en binnen de stad Ninove in het bijzonder.
- Het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardkundige die minstens 1/5 van de duur van het veldwerk op het terrein aanwezig is. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

5.5. VONDSTEN

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

6. BIBLIOGRAFIE

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019
AGIV
DOV Vlaanderen
Geoportaal
Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

7. FIGURENLIJST

Figuur 1 Nieuwe toestand. (bron: opdrachtgever)	3
Figuur 2 Nieuwe toestand funderings- en rioleringsplan. (bron: opdrachtgever)	3
Figuur 3 Locatie proefputten. (bron: geopunt)	7